

לצדקה לפני הדלקת הנרות (בשבת
הבאה) ביום כיפור, ותהי' לך שנה
מתוקה".

אמא שלה (שג"כ הצטרפה) ביקשה
ברכה (מתוך בכיות) שבתה תתחיל
לצאת מהבית ותפסיק לפחד מהכל וכו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בשורות
טובות, הצלחה רבה. צריך לבדוק
המזוזות, ואז יהי'..."

הנ"ל המשיכה לבקש ברכה, ובירכה
כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בשורות טובות,
הצלחה רבה".

הנ"ל המשיכה להפציר, ואמר כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "לפני הדלקת הנרות,
תפריש לצדקה מממון שלה, שלה עצמה,
ואח"כ תדליק הנר, וזה יאיר המזל שלה.
בשורות טובות".

• א' אמר שהוא מסייע לר' שמואל
שי' בוטח (שליח באוניברסיטת
אוקספורד, אנגלי') ברכישת בנין לבית
הכנסת.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הוא כתב

לי שכבר הי' לו בית הכנסת שם בראש
השנה. זה באוקספורד?".

הנ"ל: כן, אני מממן את זה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ישך כחך",
ונתן לו חתיכת לעקאח באומרו: "זה
בשביל שלא תפחד מפני ההוצאות
שניתוספו על ידי זה, וזה יוסיף – 'עשר
בשביל שתתעשר' – זה יוסיף גם
בהצלחה שלך בענינים הפרטיים].
וברכה והצלחה".

• א' עבר עם אשתו, וביקש ברכה
עבורה שיהי' לה יותר בטחון עצמי.

כ"ק אדמו"ר שליט"א (באנגלית,
בחיוך): "למה לא לבקש ממנה שיהי' לה
יותר בטחון עצמי?...".

האשה: אני צריכה את בטחון עצמי
כדי לשאול לבד...

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "השי"ת יברך
אותך שיהי' לך הרבה בטחון בהשי"ת,
והוא יתן לך יותר בטחון להיות בטוחה
בעצמך ג"כ. וללכת מחיל אל חיל".

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

חיילי בית דוד

תלמידי התמימים השוהים
ב-770 – בית חיינו – בית משיח
להצלחה רבה ומופלגה בכל עניניהם
מתוך הרחבה ומנוחת הנפש
לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
ובפרט בהענין הכי עיקרי שהזמן גרמא
בקבלת פני משיח צדקנו – כ"ק אדמו"ר שליט"א
יחד עם כל בניי שליט"א בכל מושבותיהם
תיכף ומייד ממיש, נאוו!

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכ"י
יה"ר שיראה רוב נחת מתלמידיו,
חסידיו ושלוחיו ומכלל ישראל
ותיכף ומייד ממיש נראה בעיני בשר
בקיום נבואתו העיקרית – בשורת הגאולה –
"לאלתר לגאולה" ו"הנה זה משיח בא"
ובעגלא דידן יתגלה לעין כל
ויולכנו קוממיות לארצנו הק'
ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל
בגאולה האמיתית והשלמה
נאו ומייד ממיש ממש!

דברי משיח

ה'תשמ"ט

שיחת ליל שבת קודש, ו' דחג הסוכות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בלתי מוגה

הוספה: פנינים מה"יחידות" לחברי הקרן לפיתוח "מחנה ישראל" תשנ"ב בפרסום ראשון (ח"ז)

יוצא לאור על ידי

"המכון להפצת תורתו של משיח"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

הי' תהא שנת עצמות טובה

קט"ז שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ותיכף ומיד זוכים בפשטות ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", שבא יחד עם הגאולה האמיתית והשלימה.

וכפי שאמר אדמו"ר מהר"ש (האושפיז החסידי דיום זה) לאביו הצ"צ¹³⁶, כאשר נדפס הלקו"ת, שהוא הנשמה שבתורה¹³⁷, גאולה שבתורה: יהודים (או חסידים) – איך שהלשון הוא) צריכים ורוצים את ביאת המשיח למטה מעשרה טפחים, כפשוטו ממש! וגם ענין זה לומדים מהאושפיז דיום זה – שעל כל אחד מישראל לדעת שהוא צריך להיגאל, בין אם הוא מבין בין אם הוא אינו מבין.

ובפרט אחרי הכרזת רבותינו נשיאינו, עד לנשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר (ששמו הראשון "יוסף" (כשמו של האושפיז של הזהר דיום זה), ושמו השני "יצחק", המורה על שמחה בלשון עתיד, על שם השמחה דלעתיד לבוא), שאמר – וממשיך לומר עד היום הזה, כולל גם בליזה זה – שצריכה להיות הפצת המעיינות חוצה, שע"ז מביאים את הגאולה האמיתית והשלימה, "קא אתי מר דא מלכא משיחא"⁹⁰.

ויוצאים מהגלות תיכף ומיד, ונכנסים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו באופן ד"תמיתות", ובאופן ד"מלכתחילה אריבער".

ואז יהי' "השמים החדשים והארץ החדשה"¹³⁸, ו"תורה חדשה מאתי תצא"⁷⁶.

ח"א ע' תפה. ח"ב ס"ע שכב.
137) ראה זחי"ג קנב, א.
138) ישע"י סו, כב.

136) ראה לקו"ש ח"ו ע' 80 הערה 70. ח"י"ח ס"ע
1490-1. סה"מ חנוכה ס"ע רנג. ובכ"מ. וראה סה"ש
תורת שלום ע' 237. אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ

ר"ד ב"יחידות" לחברי הקרן לפיתוח "מחנה ישראל" תשנ"ב

כבר זמן רב כמעט לא יוצאת מהבית, ונמצאת בדכאון ותמיד מפחדת וכו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה אלי ואמר (באנגלית): "השי"ת יברך אותך שתהי' לך שנה בריאה ושנה שמחה ושנה אמיתית. והשי"ת מגן עליך, אז אין לך סיבה לפחד ממהשו. ותלכי מחיל אל חיל בקיום מצוות", ופנה לאב"י (שג"כ התלווה אליהם) ושאל: "היא מדליקה נרות בערב שבת?".

הם השיבו בחיוב, וכ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לה דולר באומרו: "זה תתני

יום ראשון, ז' תשרי

• אחת ביקשה (בקול בכי) ברכה לילדים נוספים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לה חתיכת לעקאח באומרו: "ברכה והצלחה. זה בשביל ללמוד את כל ההלכות של טהרת המשפחה. ללמוד – לחזור – את ההלכות של טהרת המשפחה, וזה יביא עוד ילדים במשפחה, ומתוך שמחה וטוב לבב. שנה טובה ומתוקה".

• א' הציג את אחותו באומרו שהיא

בלתי מוגה

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"ק חוהמ"ס – הננו מוציאים לאור "הנחה" משיחת ליל ש"ק, ו' דחה"ס תשמ"ט (לפני שלושים שנה, וכקביעות שנה זו) – תדפיס מיוחד מתוך "דברי משיח – ה'תשמ"ט". בתור הוספה, באו בסוף הקונטרס "פנינים" נבחרים מה"יחידות" לחברי הקרן לפיתוח "מחנה ישראל", אור לח' תשרי תשנ"ב – בפרסום ראשון.¹

*

אודות המעלות שבסדרה זו, ואופן עריכת השיחות² – ראה בארוכה ב"פתח דבר" ל"דברי משיח" ה'תשנ"ב חלק ראשון.

*

מבין שלל השיחות שנאמרו ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א במשך השנים תשי"ב-תשנ"ב (ולפני כן), ת"ל זכינו שרובן ככולן נשמרו על הכתב או בהקלטה. אולם, עדיין ישנו ריבוי שיחות שטרם ראו אור מעולם, ובוהו בקשתנו שטוחה כלפי ציבור אנשי והתמימים: אנא, מי שבידו הנחות ורשימות משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, וכן ר"ד בעת חלוקת השטרות לצדקה או "יחידות" וכיו"ב, ויומנים מ"בית חיינו" (ובמיוחד מהשנים תשמ"ח-תשנ"ו), שיואיל לשלחן למערכת ע"מ שנוכל לזכות בהן את הרבים.

ויהי רצון שע"י הדפסת ולימוד "דברי משיח", נזכה תיכף ומיד ממש לגאולה האמיתית והשלימה, בהתגלותו המלאה והמושלמת של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. ויחזק השי"ת בריאותו ויתן לו אריכות ימים ושנים טובות ונעימות וחיים נצחיים, ויראה הרבה נחת משלוחיו, לתלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך בריאות, הרחבה ונחת, ובקרוב ממש יוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה, ונלמד תורתו של משיח מפיו של משיח צדקנו, שילמד תורה את כל העולם כולו, ומלך ביפיו תחזינה עינינו בהתגלות מלכותו לעין כל, תיכף ומיד ממש, והיתה לה' המלוכה, אמן כן יהי רצון.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

"המכון להפצת תורתו של משיח"

ימות המשיח,

ערב ש"ק חוהמ"מ סוכות, ה'תשע"ט (ה' תהא שנת עצמות טובה),
קט"ז שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א,
ברוקלין, נ"י.

(1) בעת הופעת דברי משיח תשנ"ב ח"א ה' רק חלק קטן מהר"ד תח"י, ובתקופה האחרונה הגיע לידנו סרט וידיאו מה"יחידות" במילואה (כשלוש וחצי שעות). אי"ה בהמשך חודש תשרי נפרסם פנינים נוספים מ"יחידות" זו.

(2) השיחה הנוכחית נערכה ע"י שילוב ג' הנחות (ההנחה ש"ל ע"י "ועד הנחות התמימים", ה"ר"ד" ש"ל ע"י מערכת "פאקס א' שיחה", וההנחה ש"ל ע"י "ועד הנחות בלה"ק").

בס"ד. שיחת ליל שבת קודש, ו' דחג הסוכות ה'תשמ"ט

– לאחר תפילת ערבית –

הנחה בלתי מוגה

א. "פותחין בברכה".¹

ובמכל שכן וקל וחומר מכך שהי' הענין ד"פותחין בברכה" בלילות הקודמים – כי היום הוא שבת קודש, ושבת מצד עצמה קשורה במיוחד עם ענין הברכה, כמ"ש² "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו" (כפי שאומרים בקידוש דכל ליל שבת, כולל גם בלילה זה), שהקב"ה מברך את יום השבת בברכה מיוחדת, ובלשון חז"ל³ "שבת מקדשא וקיימא (מששת ימי בראשית)".

והרי זהו עילוי שהי' בששת ימי בראשית, עוד לפני מתן תורה. ועכשיו, אחרי מתן תורה, מיתוסף העילוי והמעלה שהכניס מתן תורה ב(ברכת ה)שבת, שזהו עילוי ומעלה שבאין ערוך לגמרי.⁵

ולכן מתאים, שכאשר מתחילים את הדיבור ביום השבת (שאו ישנה ברכה מיוחדת מלמעלה, כנ"ל), תהי' הפתיחה בברכה – "פותחין בברכה".

ב. לזה מיתוסף עוד ענין – ענין השמחה:

נוסף על העילוי דשבת, היום הוא גם חול המועד. והרי חול המועד אינו מתבטל בשבת (כ"שרגא בטיהרא"⁴), וכמ"ש אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך⁶ (וכידוע מה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁷ שלפני שיהודי עושה משהו עליו להסתכל תחילה בשולחן ערוך) שהשמחה (גם) בחול המועד היא (ג"כ) מצות עשה מן התורה (ובמקום אחר⁸ כותב שחול המועד נקרא "מקרא קודש" (לענין קרבנות)).

וכאשר מדובר אודות חול המועד סוכות – זהו בהדגשה יתירה, כי חג הסוכות נקרא "זמן שמחתנו"⁹, כי לגבי סוכות נאמר (בתורה) ענין השמחה שלוש פעמים (כדאיתא בילקוט¹⁰).

ותירה מזו: כבר עברו רוב ימי חג הסוכות, (ולא רק רוב סתם, אלא) רובם ככולם, והרי בכמה ענינים שבהם נאמר "רובו ככולו"¹¹, הכוונה היא שזהו "ככולו" ממש.

מיתוסף חידוש מיוחד בלילה זה, מכיון שעבר עוד מעת-לעת, והוא התבגר וגדל ביום נוסף, ולכן נדרשת ממנו הוספה בשלימות ו"תמימות", כי כבר לא מספיקה השלימות ו"תמימות" שלפני זה לגבי מעמדו ומצבו היום.

ובזה מיתוסף עוד יותר, בהתאם להחידוש דלילה זה (האושפזין של היום) – הענין ד"לכתחילה אריבער", וענין ה"תמימות" (התוכן של השנה) – שצריכים לחגוג את שמחת בית השואבה ביתר שאת וביתר עוז, הן באופן ד"לכתחילה אריבער", והן באופן ד"תמימות".

וב"תמימות" גופא – על פי ה"תמימות" דיוסף, שהתעסקותו עם העולם היתה חלק מעבודתו בתור "מרכבה" לאלקות, וכך צריך להיות גם בנוגע לשמחת בית השואבה והריקוד ברחוב, שהרחוב עצמו נעשה חדר באלקות, שזוהי מציאותה האמיתית, כמדובר לעיל – ש"כל הנמצאים . . . לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

ועפ"ז אפשר להבין גם את מה דאיתא בגמרא¹²⁹ ש"אמרו עליו על הלל הזקן כשהי' שמח בשמחת בית השואבה אמר אם אני כאן הכל כאן, ואם איני כאן מי כאן", דלכאורה, כיצד מתאים זה עם גודל ענותנותו של הלל הזקן¹³⁰? אלא הביאור בזה הוא, שזה לא הגיע מצד הגאווה ח"ו, אלא אדרבה – מצד גודל ביטולו לאלקות, כי מכיון שכל מציאותו היתה בטלה לגמרי לאלקות, לכן הוא הי' בתכלית התוקף ("אם אני כאן הכל כאן כו'") – כי אין זה תוקף המציאות שלו, אלא תוקף המציאות של אלקות, "אמיתת המצאו".

פה. והעיקר הוא המעשה בפועל [במכל שכן מכפי שהי' אצל הנביאים, שהם קישרו את הנבואה עם ענין של מעשה בפועל, בכדי להמשיך ("אֲרָאֶפְרַיִינָעוּן") עוד יותר את קיום הבטחת הנבואה בפועל ממש¹³¹]:

שיחגגו את שמחת בית השואבה במעשה בפועל – עם ריקוד ברגליים, תיכף ומיד. וגם יערכו את הקידוש עם הסעודה – שהיא סעודת שבת, שע"י האכילה ושת"י הגשמיים מקיימים את מצות עונג שבת¹³² (נוסף על ענין השמחה שניתוסף ביום השבת, כי על שבת כתיב "וביום שמחתכם", כנ"ל).

ובזה גופא הולכים בעילוי אחר עילוי, קודם ב"מעלי שבתא"¹³³, ואח"כ ב"יומא דשבתא"¹³³, עד שמגיעים ל"רעוא דרעוין"¹³⁴, שהוא הכנה ומעין "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹³⁵ (כמו שאומרים בסיום ברכת המזון דכל סעודות השבת).

אור"ח סרמ"ב ס"ב. תניא פ"ז (יא, ב).

(133) ראה זהר ח"א (בהקדמה) ה, ב. ח"ב קלח, א.

(134) זח"ב פח, סע"ב.

(135) תמיד בסופה. ראה המשך תרס"ו ע' תקמב.

המשך תער"ב ח"ב ע' אקכו. ועוד.

(129) סוכה נג, רע"א.

(130) ראה גם אור"ת להה"מ קה, סע"ב (בהוצאת

קה"ת, תש"מ ואילך – סימן תלא).

(131) ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן לך יב,

ו. ועוד.

(132) ראה רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"י. שו"ע אדה"ז

(6) אור"ח סתקכ"ט ס"ו.

(7) ראה גם סה"ש תש"ד ע' 92.

(8) ריש הל' שבת בהגה"ה.

(9) נוסח תפלת העמידה וקידוש לסוכות ושמע"צ.

(10) שמעוני – אמור רמז תרנד (בתחלתו).

(11) נזיר מב, א. ובכ"מ.

(1) ע"פ פתיחת אגה"ק ס"א. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641

הערה ד"ה פותחין בברכה. וש"נ.

(2) בראשית ב, ג.

(3) ביצה יז, א (ובפרש"י).

(4) ל' חז"ל – חולין ס, ב.

(5) ראה לקו"ש ח"ח ע' 49 ואילך.

ולדוגמא – בענין השמחה, שכאשר אדם רוקד ברגליו, אומרים ש(לא רק שרגליו רוקדות, אלא ש)הריקוד (ברגליו) חודר בו לגמרי, כך שכל מציאותו רוקד, כל גופו ממש, עד גם אלו הנמצאים לידו, עם כל נכסיו וכו'.

ובמילא, אפשר לומר שבליה זה ישנם כבר כל הימים (והלילות) של סוכות, עם השמחה שבהם, בפועל ממש!

[ואע"פ שבנוגע לכמה ענינים לא עוזר הענין ד"רובו ככולו" (אלא צריך להיות "כולו" ממש) – הרי בנוגע לשמחה דסוכות אין שום סברא וטעם לומר כך (ש"רובו ככולו" אינו עוזר)].

ובפרט שכנ"ל – נמצאים גם ביום השבת, הכולל את כל שבעת הימים שלפני השבת¹², וכל שבעת הימים שלאחרי השבת¹³. ועפ"י יוצא ששבת זו כוללת בתוכה את כל ימי הסוכות (שלפני השבת ושלאחרי השבת) והשמחה שבהם, כולל גם – ימי שמיני עצרת ושמחת תורה, שבהם השמחה גדולה ביותר – שלימות ענין השמחה, ועד לשבת בראשית.

וזהו בהוספה לכך ששבת בכלל קשורה עם שמחה (נוסף על ענינה העיקרי – ענין העונג, ויקראת לשבת עונג¹⁴), כמ"ש¹⁵ "וביום שמחתכם אלו השבתות".

ולכן, הענין ד"פותחין בברכה" צריך להיות מתוך שמחה.

ולהעיר, שהענין ד"פותחין בברכה" מודגש גם בפרשת השבוע, "וזאת הברכה" (דימי הסוכות חלים בכל שנה בפרשת וזאת הברכה). ויתירה מזו: "וזאת הברכה" מדגיש שה"ברכה" היא באופן ד"וזאת", שהוא יכול להראות עם האצבע ולומר: הנה ברכתי ושמחת, הנה ברכתך ושמחתך, הנה הברכה והשמחה של כל כלל ישראל.

ג. מכיון שהיום באים ביחד שני ענינים – הן שבת והן חול המועד – מובן שבפתיחה בברכה צריכים להזכיר (לא רק ברכת "גוט שבת", אלא גם) ברכת "גוט מועד".

ומכיון שהברכה (וה"פותחין בברכה") קשורה עם שמחת בית השואבה, השייכת לכאור"א, מובן שהפתיחה בברכה צריכה להיעשות ע"י כאור"א.

ולכן, לא יהי' מספיק שדוקא אני אפתח בברכה (כמה שאני קטן, או כמה שאני גדול, או כמה שאני בינוני), אלא הפתיחה בברכה צריכה להיות ע"י כאור"א מהנמצאים כאן. ובפרט שנמצאים במקום מיוחד, בד' אמות של נשיא דורנו כ"ק מ"ח אדמו"ר, שהוא שייך לכולם, ו"קדושה לא זזה ממקומה"¹⁶.

ושלימות הענין ד"תמימות" (הבא לאחר עבודת התשובה) שייכת לכאור"א, גם לצדיק שלא היו לו שום חטאים, כי בתשובה ישנו כמה וכמה דרגות, מכיון ש"עיקר התשובה בלב, והלב יש בו בחינות ומדריגות רבות כו"¹²¹, ואצל צדיק שייך הענין דחטא (עכ"פ) מלשון חסרון¹²², ובלשון הכתוב¹²³ "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא".

ולהעיר, שבמקום אחר בלקו"ת¹²⁴ מבואר ש"עיקר התשובה הוא כמ"ש¹²⁵ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", ש"עיקר התשובה" אינו בכלל על חטא (אפילו מלשון חסרון).

ויש לתורך בין שני הענינים דתשובה ("והרוח תשוב", ועל חטא (מלשון חסרון)) – כי אפילו צדיק העובד עבודתו בשלימות, עולה תמיד לדרגא נעלית יותר (ב"והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"), וכאשר הוא עולה לדרגא נעלית יותר, הוא "תופס" ("כאפט ער זיך") שעבודתו ומעמדו ומצבו שלפני זה הוא "חטא" – מלשון חסרון – לגבי מעמדו ומצבו עכשיו, הגם שמקודם הי' זה בשלימות וב"תמימות".

ומזה רואים, שאע"פ שמישהו נמצא בהדרגא ד"תמימות", "תמים תהי' עם ה' אלקיך" – עדיין שייך ענין התשובה ושלימות ב"תמימות" בעילוי אחר עילוי, להיות שכל יום דורש ממנו דרגא נעלית יותר של "תמימות", כי בכל יום הוא עולה לדרגא נעלית יותר.

וכפי שזה מובן גם בפשטות ממש לכאור"א בעבודתו:

פירוש הציווי "בכל לבבך"¹²⁶ הוא שצריכים לעבוד את הקב"ה "בכל לבבך", שלבו יהי' מלא לגמרי באהבת ה'. ולכן, לאחר שלבו הולך וגדל ונתרחב, ומיתוספים בלבו הרגשים חדשים וכו', מובן, שע"פ המעמד ומצב דלבו עתה, ה"אהבה" שהיתה בלבו לפני זה אינה ממלאה את "כל לבבך", ועליו להוסיף עוד אהבה לפי המעמד ומצב הנוכחי, ואם הוא לא עושה זאת, זה נחשב כמו "חטא" – מלשון חסרון (הגם שלפני זה הי' זה בשלימות וב"תמימות").

ועד"ז מובן בעבודה של כל התורה ומצוות, שצריכים תמיד לגדול ("וואקסן") בה"תמימות" – "תורת ה' תמימה"¹²⁷, מכיון שתמיד יש הוספה.

כד. ע"פ כל זה מובן הלימוד במעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר", בעבודה דשמחת בית השואבה:

נוסף על כללות הענין ד"מעלין בקודש"¹²⁸, שבכל יום (ולילה) של סוכות צריכה להיות הוספה (יותר מהשמחה ועבודת השלימות ו"תמימות" של היום הקודם) –

(121) תניא פכ"ט (לו, ב).
 (122) ראה פרש"י ויצא לא, לט. מלכים א, א, כא.
 (123) קהלת ז, כ.
 (124) ר"פ האוינו. ועוד.
 (125) קהלת יב, ז.
 (126) ואתחנן ו, ה.
 (127) תהלים יט, ח.
 (128) ראה ברכות כח, א. וש"ג. ובכ"מ – נסמנו בלקו"ש ח"ג ע' 250 הערה ד"ה להעלות בקודש.

(12) ראה אזה"ת בראשית מב, טע"ב ואילך. (כך ג)
 תקה, ב ואילך. תקח, א ואילך.
 (13) ראה זח"ב סג, ב. פח, א.
 (14) ישעי' נח, יג.
 (15) בהעלותך י, י ובספרי עה"פ.
 (16) ראה ע"ח שער (ד) א"ח פ"ג. שער (לד) תיקון נוקבא פ"ג. שער (לה) הירח פ"א. אגה"ק ביאור לסימן זך (קמז, א).

עם געשריבן), כי כך הי' מונח אצלו, ולכן כך נכתב אצלו בדרך ממילא (ע"ד "מנפשי כרע"115).

וגם סיפור זה אפשר לבארו בשני אופנים, כנ"ל:

אופן הראשון: הגם שהוא התעסק במסחר, ועקב זה היו לו כל מיני חשבונות וכו' (מצד זה שהוא עסק במסחרו באופן ד"משאו ומתנו באמונה") – זה לא הפריע לו וזה לא הי' סתירה לעבודתו להקב"ה, כך שבבואו לסך-הכל הרגיש (שצריכים לכתוב) את הסך-הכל ה"אמיתי" – "אין עוד מלבדו".

אופן השני (בעומק יותר): הסך-הכל של המסחר גופא הי' "אין עוד מלבדו". והיינו, שהא בהא תליא: אין הכוונה (ס'איז ניט דער פשט) שבבואו לסך-הכל של מסחרו "תפס" ("האט ער זיך געכאפט") שהסך-הכל האמיתי הוא "אין עוד מלבדו" (מכיון שהמסחר לא הפריע לעבודתו), אלא יתירה מזו – ש"אין עוד מלבדו" גופא הוא הסך-הכל מהמסחר, מכיון שהמסחר הוא חלק מעבודתו – שתוכן העבודה הוא ההכרה והסך-הכל ש"אין עוד מלבדו".

וכא"א יכול לבחור איזה אופן הביאור שהוא רוצה.

כג. והנה, אופן השני הנ"ל הוא השלימות ד"תמימות" – כי כל מציאותו חדור ב"תמימות".

וכמדובר בלילות הקודמים¹¹⁶ אודות הדרגות השונות ב"תמימות":

ישנו ציווי¹¹⁷ "תמים תהי' עם ה' אלקיך", ואיתא על זה בלקו"ת¹¹⁸ ש"ע"י המצוות אזי תהי' תמים ושלם בכל אברי הנפש" (כי רמ"ח מצוות עשה הן כנגד רמ"ח אברים¹¹⁹ וכו'), שזוהי הדרגא בתמימות כפי שהיא מצד הסדר הרגיל בתורה ומצוות, אבל לא דוקא שזוהי דרגא ד"תמימות" הכוללת את כל מציאותו.

אח"כ ישנו "משאו ומתנו באמונה". אבל גם זה הוא לא דוקא העבודה ד"תמימות" (ועאכ"כ שלימות ה"תמימות"); הן אמת שזהו "אמונה" ("משאו ומתנו באמונה"), אבל לא "תמימות".

אמיתת הענין ד"תמימות" הוא אצל מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, ולאחר שמתקן את החטא ע"י עבודת התשובה, נעשה "תמים" באופן שזה חודר בו לגמרי (כמדובר לעיל¹²⁰).

115) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. תוד"ה עיון – שבת

ק"ח, ב.

116) שיחת שנה זו: ליל ב' דחה"ס; ליל ג' דחה"ס.

117) פ' שופטים יח, יג.

118) נצבים מה, ג.

119) מכות כג, סע"ב.

120) שיחת ליל ה' דחה"ס שנה זו.

ובפרט שכו"כ מהנמצאים כאן זכו לראות את כ"ק מ"ח אדמו"ר בעיני בשר כשהי' בחיים חיותו בעלמא דין, ושמעו ממנו חסידות וכו'. וגם הטף שלא ראו אותו – הרי הם שייכים לדורו של נשיא דורנו, ו"הנשיא הוא הכל"¹⁷.

ד. והעיקר הוא, שמהפתיחה בברכה נמשיך אח"כ בחגיגת ("פראווען") שמחת בית השואבה בפועל ממש (כמדובר לעיל¹⁸ שבזמן הזה חוגגים את שמחת בית השואבה גם בשבת, כי בלאו הכי השמחה אינה כמו בזמן הבית, ע"י החליל וכו', ולא שייכת הגזירה).

ואח"כ נמשיך את השמחה בשאר ימי הסוכות, עד לשמיני עצרת ושמחת תורה, שאז היא ה"קליטה" של כל הימים שלפני זה, והכל בא בפנימיות¹⁹. ועד שממשיכים זאת על כל השנה, עד "זמן שמחתנו" דשנה הבאה, כידוע מה שפירסם נשיא דורנו כ"ק מ"ח אדמו"ר²⁰ שהמועדים דחודש תשרי הם מועדים כלליים.

ואח"כ נעשים (בלשון הידוע²¹) "נרות להאיר", שלא נשאר עם הענין ד"נר ה' נשמת אדם"²², אלא נעשה גם "נר להאיר" לאחרים. החל מבני ביתו – "ביתו זו אשתו"²³, ו"אשתו כגופו"²⁴, ואח"כ גם לבניו ובנותיו, שהוא מחוייב לחנכם (עד שישנו דעות שחינוך הוא מדאורייתא²⁵), ואח"כ גם לאלו הנמצאים לידו בסביבתו, עד שהוא פועל על כל הסביבה כולה, כמדובר כמה פעמים²⁶ אודות השמחה והריקודים באופן שהרחוב עצמו "ירקוד", ועד שהוא משפיע גם על הגוים הנמצאים ברחוב.

ובזה מיתוסף יותר כאשר נמצאים בשנת תשמ"ט, "תשמט ירך"²⁷, כמדובר כמה פעמים שעניני' המיוחדים באים אחרי ובהמשך לשנה שלפני – שנת "תשמח" (בעצמך) ו"תשמח" (אחרים) ו"הקהל", היינו שכל העילויים והוספות דשנה זו הם בהוספה על הענינים דשנה שעברה.

וע"ד הלשון הידוע²⁸ "ננס על גבי הענק", שבבואנו משנה שעברה עם כל העילויים שבה, מובן שעומדים על גבי "ענק". אבל מכיון שמדובר אודות העילוי דשנה זו, שנת תשמ"ט, יוצא שאין זה "ננס על גבי הענק", אלא ע"ד "ענק על גבי הענק!"

17) פרש"י וק"ת כא, כא.

18) דברי משיח – שיחת ליל א' דחה"ס שנה זו ס"ב.

19) לקו"ת האזינו עו, ג. שמע"צ פה, ג. פח, ד. צא, א. סה"מ סוכות-שמח"ת ע' תיה. וש"נ.

20) ראה סה"מ תש"ב ע' 49. וראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שטט. אוה"ת סוכות ע' איתשנו. ברכה ס"ע א'תתסר"ו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעה.

21) ראה לקו"ש ח"ב ע' 484 ואל"ך. וש"נ.

22) משלי כ, כו. וראה תניא פי"ט.

23) משנה ריש יומא. גיטין נב, א.

24) מנחות צג, ב.

25) מנחות צג, ב.

26) מנחות צג, ב.

27) מנחות צג, ב.

28) מנחות צג, ב.

בלתי מוגה

25) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך חינוך בתחלתו

(חט"ו ע' קסא ואל"ך). וש"נ. וראה בארוכה קונטרס

משוחות אחש"פ וש"פ שמיני תשמ"ז בענין גדר החיוב דחינוך. לקו"ש (חל"ה) וירא תנש"א.

26) דברי משיח – שיחת ש"פ וילך שנה זו ס"ה. וש"נ.

27) פ' ראה טו, ג. ראה סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 610

הערה 103. שם ע' 630. ובכ"מ.

28) ראה שבלי הלקט בראש הספר (בשם ר' ישעיה

מטראני). הקדמת החוות דעת לפירושו לשו"ע יו"ד.

המשך תרס"ו ע' ת. ועוד.

בלתי מוגה

ה. ויש להוסיף, שענין זה (ד"ענק על גבי הענק) קשור במיוחד עם שמחה, ושמחה כזו הנמשכת לכאורה, עד לתחתון ממש:

מצינו שאברהם אבינו נקרא "האדם הגדול בענקים"²⁹.

וכמדובר בארוכה בלילות הקודמים³⁰ – רואים שעבודתו של אברהם אבינו היתה קשורה במיוחד עם הכנסת אורחים³¹, ע"ז שהזמין ("ער האט איינגעלאדן און אריינגערופן") את כאו"א, ונתן להם לאכול ולשתות. וזה לא הי' סתם אכילה ושתי', אלא הוא נתן להם מהמשובח ביותר, ומהמובחר – ג' לשונות בחדל וכו' (כמסופר במדרשי חז"ל³²).

ולמי נתן שירות כזו – לכאו"א, אפילו לערביים³³ שהסתובבו במדבר!

ומובן בפשטות גודל השמחה שפעל אברהם אבינו ע"י שירות זו, ועוד בהרחבה – אצל אלו שבאו אליו אחרי שהסתובבו משך זמן במדבר שממה.

ו. וענין זה (לפעול את ענין השמחה אפילו אצל ערביים) ישנו גם בעבודת האדם:

המילה "ערבי" היא (גם) מלשון "מעורב" ("צוזאמענגעמישט"). ובענינו, הכוונה לנפש הבהמית המעורבת עם נפש האלקית.

וע"ז שמשפיעים עד על בחי' "ערבי" שבו – בירור הנפש הבהמית, עד שמהפכים אותה לטוב וקדושה ("אתהפכא חשוכא לנהורא"³⁴) – פועלים את הענין ד"ערבי" מלשון עריבות ומתיקות, ועד למתיקות יתירה ממה שנפש האלקית אוצרת בתוכה ("פארמאגנט") מעצמה.

והכוונה בפשטות – שהשמחה דבית השואבה צריכה להיות לא רק אצל נפש האלקית, אלא (כפי שלומדים מאברהם אבינו, שהוא פעל עם כולם, עד אפילו עם ערביים כפשוטם) באופן שהנפש הבהמית (בחי' "ערבי") תשמח ג"כ בשמחת בית השואבה, ולא עוד, אלא שפועלים גם על כל הנמצאים ברחוב, כולל גם הגויים (כפשוטם) הנמצאים שם, עד שהרחוב עצמו "ירקוד" עמו.

ז. ולהעיר ולהוסיף ע"פ הנ"ל, שענין זה (לפעול על כולם, כולל גם נפש הבהמית (בחי' "ערבי") וגויים וכו') קשור במיוחד עם גודל השמחה דחג הסוכות.

ובהקדים השאלה הידועה (המובאת בספרים):

יוסף, שהי' עסוק עם העולם, לכאורה היתה עבודתו שלא ב"תמימות", מכיון שעבודתו היתה בעולם שבו היו כל הטרדות ובלבולים.

אבל מובא בחסידות¹⁰⁵, שהחידוש דיוסף הי', שמבלי הבט על כך שעבודתו היתה בעולם, אע"כ כל טרדות העולם כלל לא בלבלו אותו בעבודת ה' שלו ובדביקותו בה', ובאותו זמן, בעת עסקו בהם – הי' מרכבה ממש לאלקות, ועמד בתכלית הדביקות באלקות.

כא. אמנם, עדיין אין זה הענין ד"תמימות", כי "תמימות" פירושו שכל עניניו הם ב"תמימות" ושהוא אוצר בתוכו הכל, ומושלים אצלו בתכלית ענינים מיותרים שאינם שייכים אליו (כמדובר לעיל¹¹¹); משא"כ ליוסף הי' ענין אחר – זה שהוא התעסק עם העולם, "השכיר בר". והגם שבהיותו במצרים, ב"עולם", הוא אכן נשאר מרכבה לאלקות – הנה מכיון שהי' לו ענין אחר שבו התעסק (אע"פ שזה לא בלבל לעבודתו), הרי אין זה השלימות ד"תמימות".

ולכן יש לומר, שנוסף על הפירוש הנ"ל בנוגע ליוסף (שהעולם לא בלבל אותו בעבודתו), אפשר לומר פירוש שני, בעומק ובאופן נעלה יותר:

עבודתו של יוסף שעשה בעולם ("משאו ומתנו") הי' (לא ענין נפרד מהיותו מרכבה לה', אלא) חלק מעבודתו ודביקותו לה'; גם ע"י זה הי' הוא "מרכבה" לאלקות, כמבואר בחסידות¹¹² עה"פ¹¹³ "וילקט יוסף את כל הכסף . . . ויבא . . . ביתה פרעה".

והיינו, דלא זו בלבד שפעולתו בעולם לא בלבלה אותו והפריעה לו (שעפ"ז ייצא שהוא התעסק בשני ענינים, שהם לא היו סתירה אחד להשני כמו באופן הראשון הנ"ל), אלא יתירה מזו – שעבודתו במצרים היתה חלק מעבודת ה' שלו. ועפ"ז, עבודתו של יוסף היתה בשלימות ה"תמימות".

כב. וזהו ע"ד הסיפור הידוע עם ר' נחמי' מדובראוונא¹¹⁴, שהי' מהחסידים המפורסמים, חסיד נלהב ("א' פיערדיקער חסיד") של אדמו"ר הזקן, וגם התעסק במסחר:

פעם אחת, אחרי שעשה חשבון ממסחרו והגיע לסך-הכל (אחרי פירוט כל המספרים כו') – כתב "שהכל נהי' בדברו", או "אין עוד מלבדו" – כפי חילוקי הגירסאות בזה; ולא עשה כן בכדי להראות "קונצים" ח"ו, אלא כך "נכתב" לו מאליו ("אזוי האט זיך באַ

ח"ב ע' 1129); ש"פ וישב שנה זו. וראה: סה"ש תרפ"ו ע' 100; תש"ה ע' 14 – אודות מהרי"ל בן הצ"צ. לקו"ש ח"י ע' 105; אגרות קודש אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ח"ו ע' רלו; חט"ז ע' שני; ועוד – אודות ר' בנימין קלעצקער. וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 649.

111) שיחת ליל ב' דחה"ס שנה זו.

112) תור"א ויגש מד, ב ואילך.

113) ויגש מז, יד.

114) כ"ה גם בשיחות: ש"פ צו תשמ"ב (התוועדות)

ב ואילך. ובכ"מ.

32) ב"מ שם (פו, ב). פרש"י וירא שם, ז.

33) ב"מ שם. פרש"י שם, ד.

34) ראה זח"א ד, א. תניא פכ"ז.

29) יהושע יד, טו. ירושלמי שבת פט"ז ה"א. ב"ר פי"ד, ו. פרש"י עה"פ.

30) שיחות: ליל א' דחה"ס ס"ח (דברי משיח); ליל ב' דחה"ס.

31) ראה וירא יב, ב ואילך. קידושין לב, ב. ב"מ פו,

ויתירה מזו: כל עלייתו של יוסף הגיעה דוקא ע"י הירידה הכי גדולה, כי ע"ז שפתר את החלומות של שני הסריסים (עם כל ההשתלשלות שהי' בזה) – "יצא למלוך"!

דמכל הנ"ל רואים, שאצל יוסף במיוחד הי' הענין ד"לכתחילה אריבער".

יט. והקשר דאדמו"ר מהר"ש עם "לכתחילה אריבער" – רואים ג"כ בגלוי:

כבר ידוע ומפורסם פתגמו של אדמו"ר מהר"ש¹⁰³: "העולם אומר שכשאי אפשר ללכת מלמטה ("ארונטער") צריכים ללכת מלמעלה ("אריבער"), ואני אחזו צעריך ללכת לכחתיילה אריבער".

ומזה מובן, שכך אכן היתה הנהגתו ודרכו המיוחדת של אדמו"ר מהר"ש – באופן ד"מלכתחילה אריבער".

פ. דובר בלילות הקודמים אודות החידוש דשנה זו, להיותה שנה מעוברת, הנקראת "שנה תמימה"¹⁰⁴. ולכן, צריך לומר שאפשר למצוא שייכות וקשר בין יוסף (ועבודתו) והענין ד"תמימות".

אמנם, כאשר מסתכלים בדברי ימי חייו של יוסף, רואים, לכאורה, ההיפך.

דהנה, מבואר בחסידות¹⁰⁵ החילוק בין עבודת יוסף (אחרי שהתחילה דרך העבודה המיוחדת שלו, ולא רק באופן ד"אלה תולדות יעקב יוסף"¹⁰⁶, שיוסף הוא ההמשך ליעקב) לעבודת האבות (והשבטים):

האבות (ועאכו"כ השבטים) בחרו להיות רועי צאן, בהתבודדות בשדה, מופרשים ומנותקים מעניני העולם, שיכולים להפריע בעבודת ה' שלהם ומדביקותם באלקות, ועד להיות המרכבה העליונה.

משא"כ יוסף הי' עסוק בעניני העולם, והי' בהתלבשות בעניני העולם: בהיותו במצרים היתה אצלו "טרדה גדולה ועצומה ביותר"¹⁰⁷, ומכל שכן וקל וחומר כאשר הוא נעשה "מלך על מצרים כמ"ש¹⁰⁸ על פיך ישק כו' רק הכסא כו' שמבלעדו לא ירים איש כו"¹⁰⁷, ובפרט כאשר הי' זה "השביר בר לכל עם הארץ"¹⁰⁹ שהי' עסקו עם כל העולם¹⁰⁷, ובודאי עשה את עבודתו בשלימות – "משאו ומתנו באמונה", ונתן לכולם "במדה במשקל ובמשרה"¹¹⁰, שבשביל זה דרושה התעסקות רבה כו'.

ומזה יוצא, לכאורה, שדוקא עבודת השבטים היתה ב"תמימות", כי הם לא התעסקו עם העולם ועם ההפרעות של העולם, ולכן עבודת ה' שלהם היתה ב"תמימות"; משא"כ

חג הסוכות נקרא "זמן שמחתנו", ובפשטות – שאז היא שמחה גדולה ביותר, ביתר שאת, יותר מרגלים אחרים (כנ"ל שבחג הסוכות כתיב שלוש פעמים שמחה).

וצריך להבין, מהי השמחה הגדולה דחג הסוכות. דלכאורה, הי' יותר מקום שבחג הפסח תהי' השמחה הכי גדולה, כי:

בחג הפסח היתה ה"לידה" של עם ישראל³⁵, וכמ"ש³⁶ "לקחת לו גוי מקרב גוי", ואז נתהוה מציאותם של בני ישראל מחדש, עד להתהוות מאין ליש. משא"כ בחג הסוכות, שאז כבר היו בני ישראל במציאות [ואדרבה – מציאותם של בני ישראל (שכבר קיימת) מודגשת יותר בחג הסוכות, הבא אחרי העבודה דחודש אלול, ראש השנה ויום הכיפורים, ובחג הסוכות ניתוסף בזה עילוי גדול יותר].

ואם כן, מהי השמחה הגדולה דחג הסוכות, לגבי חג הפסח שאז נתחדשה מציאותם של בני ישראל מאין ליש?!

והביאור בזה מדוע ישנה שמחה כל כך גדולה בחג הסוכות (כמובא בספרים) – כי חג הסוכות בא בהמשך לעבודת התשובה שלפני זה:

תחילה ישנה עבודת התשובה בחודש אלול (עוד לפני ראש השנה ויום הכיפורים), ואח"כ הלוך והוסיף בעבודת התשובה, עד לתשובה ביום הכיפורים, שאז היא העבודה דתשובה עילאה³⁷, שתשובה עילאה היא "בשמחה רבה"³⁸. והשמחה דתשובה עילאה באה בגילוי בחג הסוכות [כידוע³⁹ שכל הענינים דראש השנה ויום הכיפורים ("בכסה"⁴⁰) באים לידי גילוי בחג הסוכות ("ליום חגיגו"⁴⁰)].

ובמילים אחרות – השמחה היא מעבודת התשובה (שע"י עבודת האדם עצמו, ולא רק "לקחת לו גוי מקרב גוי" ע"י הקב"ה), המהפכת את הנפש הבהמית ("ערבי") "לנהורא".

והשמחה אינה רק עם הנפש הבהמית שלו, אלא ממשיכים אותה גם ברחוב (כנ"ל), ואצל כל היהודים הנמצאים ברחוב, עד גם לגוים הנמצאים שם, המסייעים לבני ישראל בשמחת בית השואבה (ע"ד לעתיד לבוא, שאז יהי' "ועמדו זרים ורעו צאנכם"⁴¹); וכך גם בני ישראל מסייעים לגוים לקיים את ז' המצוות שלהם, כפסק דין הרמב"ם⁴² ש"ציוה משה מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח".

(39) לקו"ת ר"ה נד, ריש ע"ד. סידור (עם דא"ח) רלה, ב. המשך תרס"ו ע' לב. ועוד.
(40) תהלים פא, ד. ראה ר"ה ח, סע"א-ב.
(41) ישעי' סא, ה.
(42) הלי' מלכים פ"ח ה"י.

(35) יחזקאל פרק טז.
(36) ואתחנן ד, לד.
(37) ראה לקו"ת תצא לו, ד. ובכ"מ.
(38) אגה"ת ספי"א.

(103) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' תריז. לקו"ש ח"א ע' 124. חכ"ד ע' 166. ועוד.
(104) בהר כה, ל. ערכין לא, א (במשנה). רמב"ם הלי' שמיטה ויובל פ"ב ה"ה.
(105) תו"ח ויחי קא [רמב], ד ואילך. וש"נ. וראה גם סה"מ במדבר ח"ב ע' שסט ואילך. וש"נ.

ח. וכאשר מדברים כבר אודות פסק דין הרמב"ם (אודות שבע מצוות בני נח), הנה כאן המקום להזכיר את ה"עיקר" של הרמב"ם – מ"ש בהתחלת וסוף ספרו, שגם זה קשור עם שמחת בית השואבה:

כאשר מישהו יבוא וישאל: במה עליו להתבונן כאשר הוא חוגג את שמחת בית השואבה? – אומרים לו, שהרמב"ם כותב בהתחלת ספרו⁴³: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

ומזה ישנה מיד ההוראה לכאן: לכל לראש (ה"יסוד" של כל עניני העבודה) יש "לידע שיש שם מצוי ראשון . . . וכל הנמצאים . . . לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו": התבוננותו היא באופן ד"לידע", דעת (לא "להאמין" וכיו"ב), ש"דעת" הוא "לשון התקשרות והתחברות, שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד . . . ויתקע מחשבתו בחוזק⁴⁴, שעי"ז מולידיים את כל המדות, "אהבה וענפי" ויראה וענפי"⁴⁴, עד שזה חודר בו לגמרי ובכל הנהגותיו.

ובפשטות: הוא מתבונן שכל מציאותו – גופו, אבריו, והמציאות דכני ביתו, והמציאות דסוכתו, ושולחנו הנמצא בסוכה, והמציאות דכל העולם – הכל "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו"!

ועי"ז באים לסיום הרמב"ם⁴⁵ ("נעוץ תחילתן בסופן"⁴⁶): "ובאותו הזמן . . . לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד . . . שנאמר⁴⁷ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", שכל העולם יהי' אז חדור ב"לדעת את ה' בלבד", ועאכו"כ בנוגע לחכמי ישראל, שהם יהיו "חכמים גדולים . . . וישיגו דעת בוראם".

וזה (התחלת וסוף הרמב"ם אודות ידיעת ה' החודרת בכל הבריאה כולה) מודגש במיוחד בחג הסוכות:

בכל יום של סוכות, בסיום נוסח ה"הושענות", אומרים את הפסוק⁴⁸ "למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד". וביתר "שטורעם" אומרים (את אותו התוכן) בפסוקי "אתה הראת" לפני ההקפות דשמיני עצרת ושמחת תורה (שאז בני ישראל הם בתכלית השלימות, "ישראל ומלא בלחודוהי"⁴⁹): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו"⁵⁰.

מעגלעכע דרגא"), כי באם אינו נמצא בדרגא זו – אי אפשר לקרוא לזה "אריבער" באמיתיות, להיות שישנו "אריבער" שלמעלה מזה. וכאשר אומרים "לכתחילה אריבער" – הכוונה שכבר "מלכתחילה" נמצאים במעמד ומצב ד"אריבער" – שאין למעלה ממנו. והענין ד"לכתחילה אריבער" ביוסף לא רק מרומז בשמו, אלא כך מצינו בהדגשה גם בסיפור ימי חייו:

יוסף הי' בבית האסורים – תכלית הירידה. ומשם הוא לא יצא סתם למצב רגיל, אלא יצא להיות משנה למלך, ולא באופן שזה לקח משך זמן עד שנעשה משנה למלך, אלא מיד בצאתו מבית האסורים נעשה משנה למלך, וכלשון הכתוב⁹² "מבית האסורים יצא למלוך" – "לכתחילה אריבער".

והענין ד"לכתחילה אריבער" אצל יוסף מודגש עוד יותר, כאשר מדייקים בלשון הכתוב הנ"ל "מבית האסורים יצא למלוך":

"מבית האסורים": זה הי' תכלית הירידה עבור יוסף, להיות שזה בא אחרי כמה ירידות, החל מ"יוסף הווד מצרימה"⁹³. לאחר מכן, בהיותו במצרים, נמכר לעבד לפוטופר סריס פרעה⁹³, "לעבד נמכר יוסף"⁹⁴ – עוד ירידה. ואחרי שהי' שם כמה זמן (במצב זה של ירידה) אסרו את שני סריסי פרעה⁹⁵, והוא הי' משרתם (כמ"ש בפסוק⁹⁶ "וישרת אותם"), אסיר לאסירים – עוד ירידה. והיינו, שירד מירידה אחת לירידה שני'.

ואח"כ, ממעמד ומצב זה, לא סתם יצא ונתעלה מעלי' אחת לעלי' שני', אלא בלי סדר והדרגה – "מלכתחילה אריבער" – "יצא למלוך": הוא נעשה מיד משנה למלך, ובאופן ש"בלעדדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים"⁹⁷, עד שליוסף הי' דיעה גם בנוגע להנהגת פרעה, כמסופר בפסוק⁹⁸ שיוסף אמר לפרעה "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתהו על ארץ מצרים, יעשה פרעה ויפקד פקידים גו", עם כל העצות שנתן לו יוסף אח"כ כיצד להנהיג את ארצו וכו', ואח"כ איך שפרעה השיב לו "אין נבון וחכם כמוך, אתה תהי' על ביתי וגו"⁹⁹, ואיך שיוסף אסף בפועל "את כל אוכל"¹⁰⁰ וכו'.

ומכיון שפרעה הי' "מושל בכיפה"¹⁰¹, יוצא יתירה מזה – שליוסף הי' דיעה ר"בלעדדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו" – בכל העולם! וכמסופר גם בפשטות הכתובים שמכל הארצות באו אל יוסף לשבור בר¹⁰².

וכל זה הגיע בבת אחת, מיד מ(הירידה ד)"בית האסורים"!

92) קהלת ד, יד ובפרש"י.	98) שם, לג-לד.
93) וישב לט, א.	99) שם, לט-מ.
94) תהלים קה, יז.	100) שם, מה.
95) וישב מ, א-ב.	101) ראה מכילתא בשלח יד, ה. שמור"ר פט"ו, י.
96) שם, ד.	זח"ב ו, א.
97) מקץ מא, מד.	102) מקץ שם, נו.

בלתי מוגה

47) ישעי' יא, ט.
48) מלכים"א ח, ס.
49) ראה זהר ח"א רח, ב. ח"ג לב, א.
50) ואתחנן ד, לה.

43) הלי' יסוה"ת פ"א ה"א.
44) תניא ספ"ג.
45) הלי' מלכים פי"ב ה"ה.
46) ספר יצירה פ"א מ"ז.

בלתי מוגה

הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" (כנ"ל ס"ז). וכלשון הידוע⁸⁴, שכ"א מישראל הוא "חלק אלוהה ממעל ממש" [וכשני הפירושים ב"ממש": (א) שתיבת "ממש" מדגישה את אמיתת מציאות הענין, שהוא ממש "חלק אלוהה ממעל"; (ב) "ממש" מלשון ממשות⁸⁵, שהוא יכול לממש זאת בידיים (רק שהוא צריך קודם ליטול את ידיו, שהן תהיינה "ידיים יהודיות" ("אידישע הענט")), היינו שיכול לממש בידיים בזה שהוא "חלק אלוהה ממעל ממש"].

ולכן, אין פלא כלל שבכחו ויכלתו של כל אחד מישראל לפעול ("צו פועל"ן און אויפטאן") את הענין ד"חיו המתים".

יז. שמחת בית השואבה קשורה גם עם האושפיון, כמדובר כמה פעמים: הן האושפיון שבזוהר⁸⁶ – אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד; והן האושפיון החסידיים⁸⁷ – הבעש"ט, המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

ואע"פ שזהו ארבעה עשר אושפיון וצדיקים – מכל מקום, הם נכללים כולם במספר שבעת האושפיון, כי האושפיון שבזוהר והאושפיון החסידיים הם ענין אחד, כמדובר כמה פעמים⁸⁸ שהאושפיון החסידיים הם ה"פנימיות" של האושפיון שבזוהר.

ועפ"ז יובן מדוע האושפיון החסידיים נתגלו ריבוי שנים אחרי גילוי האושפיון שבזוהר, כי כך ה' בנוגע לגילוי החסידות בכלל, שחסידות – פנימיות התורה – נתגלתה ריבוי שנים אחרי נגלה דתורה, והולך ומתגלה מדור לדור,

החל מהאריז"ל, שאמר ש"דוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה⁸⁹, ואח"כ – ע"י התגלות החסידות בכלל, ובפרט ע"י חסידות חב"ד, "יתפרנסון מיני", עד באופן ד"פיוצו מעיינותיך חוצה"⁹⁰ (כמדובר כמה פעמים).

יח. האושפיון דיום זה הם יוסף הצדיק ואדמו"ר מהר"ש.

והנה, כבר דובר כמה פעמים אודות הדבר המשותף בין יוסף ואדמו"ר מהר"ש, שבשניהם רואים את השייכות לענין ד"לכתחילה אריבער":

יוסף הוא מלשון הוספה⁹¹. וההוספה האמיתית היא דוקא הוספה שאין למעלה הימנה, שזהו הענין ד"אריבער" – שנמצאים בדרגה הכי עליונה שאפשר ("אין די העכסטע-

ח"ד ע' טז. לקו"ש ח"ג ע' 835.

84 תניא רפ"ב.

85 ראה "היום יום" כג מנחם אב. אגרות-קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ד ע' תד. שם ע' תז. ועוד.

86 ח"ג קג, ב ואילך. וראה גם פ"ח שער (כח) חג הסוכות ספ"ג. סידור האריז"ל כוונת הסוכה בסופה.

87 ראה סה"ש תרצ"ז ע' 161. שיחת ליל א' דחה"ס תש"ג. אגרות-קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ט ס"ע תמב"ג. אגרות-קודש אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

91 ויצא ל, כד.

88 מעייני הישועה (קה"ת, תשמ"ח) ע' 72. ובכ"מ.

89 ראה שער ההקדמות בהקדמת הרח"ו (נרפס גם בהוספה לקונטרס עץ החיים). אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).

90 אגה"ק הידועה דהבעש"ט – נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחילתו.

ט. ולכן, ע"פ האמור לעיל, יפתחו עכשיו – "פותחין בברכה" – בברכת "גוט שבת גוט מועד". וכאמור, שה"פותחין בברכה" יהי' ע"י כאו"א מהנמצאים כאן, שפותח ומברך את כולם, בתוך כלל ישראל.

ומובן, שבכל פעם שמכריזים "גוט שבת גוט מועד", זה צריך להיות ביתר עילוי וביתר שמחה.

ואלו שאינם יודעים מה לכוון בעת הפתיחה בברכה – הנה ידוע הסיפור שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שאפשר לכוון שכל הכוונות שצריכים לכוון יהיו ע"פ רצון הקב"ה שיועד את כל הכוונות כו"⁵¹.

ו"המעשה הוא העיקר"⁵² – להתחיל בברכת "גוט שבת גוט מועד", וכאמור, שתהי' זו הפתיחה לשמחת בית השואבה תיכף ומיד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הכריז "גוט שבת גוט מועד", והורה שכל הקהל יכריז "גוט שבת גוט מועד" – ג' פעמים. אח"כ התחיל לנגן "ושמחת בחגך", וניגנו בשמחה רבה].

י. רגיל בכל שבת ללמוד פסוק בפרשת השבוע ביחד עם פירוש רש"י⁵³.

אמנם, בנוגע לפרשתנו, פרשת ברכה, ישנו דבר "מוזר" ("אָ מאָדנע זאָך"):

בכל שנה, לימוד פרשת ברכה ביחיד (בשיעור חת"ת וכיו"ב) הוא יותר מכל שאר פרשיות התורה, במשך יותר משבוע אחד.

אבל, מכיון שאין קוראים את פרשת ברכה (כולה, מתחילתה ועד סופה) בציבור ביום השבת (כמו כל שאר הפרשיות בתורה), אלא רק בשמחת תורה, אין הזדמנות לדבר אודות פרש"י בפרשה, כנהוג בשבתות אחרות (אע"פ שישנם ריבוי ענינים בפרשת ברכה הדורשים ביאור). ולאידך – אי אפשר לעשות זאת בשמחת תורה, כי בשמחת תורה "מצות היום בשמחה"⁵⁴, בשירה וריקודים עם הספר תורה וכו', ומובן כיצד זה ייראה ("וואָס פאַר אַ אויסזען ס'וועט האָבן") כאשר יפסיקו את השמחה והריקודים והשירה דשמחת תורה, וידברו אודות קושיא בפרש"י!...

ולכן, עכשיו (ביום השבת, כאשר לומדים את פרשת ברכה) נדבר אודות פרש"י בפרשת ברכה (ואע"פ שלשבת חול המועד יש את קריאת התורה המיוחדת שלה, מכל מקום, מכיון שלומדים היום את פרשת ברכה, מובן שליום זה יש שייכות גם עם פרשת ברכה).

53 ראה גם שיחת ליל ש"ק, ג' דחה"ס תשמ"ח (התוועדות ח"א ע' 210).

51 ראה "היום יום" יא אדר א.

52 אבות פ"א מ"ז.

54 ראה סה"ש תש"ג ריש ע' 8. תש"ה ע' 58.

[ומפני קוצר הזמן, שהרי צריכים לעשות קידוש ולשמוח בשמחת בית השואבה וכו' – נדבר רק על פרש"י בענין אחד (אע"פ שישנם ריבוי ענינים בפרשת ברכה הזקוקים לביאור, כנ"ל)].

יא. להיות שכבר מדברים אודות רש"י – כאן המקום להעיר על פלא בנוגע לרש"י, שלעת עתה לא ראיתי שיתעכבו על זה.

ובהקדים:

כבר דובר ריבוי פעמים אודות גדולתו ומעלתו של פרש"י על התורה – לכל לראש, שפרש"י הוא "פשוטו של מקרא" (שהוא חלק עיקרי בתורה), וכפי שהניח את הכלל בהתחלת פירושו⁵⁵: "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא".

ועד כדי כך, שכאשר לומדים עם "בן חמש למקרא"⁵⁶, הנה בכדי להבין טוב את מה שלומדים – צריכים ללמוד עמו את הפסוק עם פירוש רש"י, כי בין כל מפרשי "פשוטו של מקרא", פירוש רש"י הוא הפירוש שנתקבל אצל כולם. ועד שזה מרומז בשם "רש"י", שהוא ר"ת "רבן של ישראל", כי הוא ה"רבי" של כאו"א מישראל ממש, אפילו של גדול שבגדולים, שגם הוא התחיל את לימוד החומש (כשהי' בן חמש) ביחד עם פירוש רש"י; ומכיון שחומש הוא ההתחלה והראש לכל הלימוד שלאחרי זה, לכן "רש"י הוא גם ר"ת "ראשן של ישראל", שהוא הראש של תחילת הלימוד של כל ישראל.

וכפי שרואים זאת אפילו כאשר לומדים משנה וגמרא, שבאם רוצים ללמוד ע"ד הפשט – מוכרחים ללמוד עם פרש"י, שהוא מפרש (גם במשנה וגמרא) ע"ד הפשט (דהמשנה וגמרא).

וכל זה – נוסף על שאר הענינים שבפרש"י – ה"ענינים מופלאים"⁵⁷, ו"יינה של תורה" (כמו שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵⁸), וכו'.

ואם כן (שמוכרחים לפרש"י כדי להבין "פשוטו של מקרא"), צריך להבין – כיצד למדו חומש בכל השנים לפני רש"י כתב את פירושו?

הסדר ד"בן חמש שנים למקרא" הוא ענין שנאמר במשנה⁵⁶. ואין זה שהמשנה מודיעה שכך צריך להיות סדר הלימוד מכאן ואילך, אלא שכך ה' הסדר משנים קדמוניות. ומכיון שהיו צריכים ללמוד מקרא עם "בן חמש שנים למקרא", וע"פ "פשוטו של מקרא" – מה עשו בשנים ודורות לפני זמן רש"י ולפני שכתב את פירושו?

אי אפשר לומר שכל המלמדים כיוונו לאחד מהפירושים שע"פ "פשוטו של מקרא" (כי מכיון שהם לומדים עם התלמידים באמונה – במכל שכן וקל וחומר מזה שצריך

(57) של"ה קפא, א.

(58) "היום יום" כט שבט.

(55) בראשית ג, ח, שם, כד. ובכ"מ.

(56) אבות פ"ה מכ"ב.

בידו", שיש לו כבר את הלימוד ("תלמודו") מן המוכן, ועי"ז יכול ללכת הלאה. שזהו לכל לראש ע"י לימוד מקרא ע"ד הפשט – עם פרש"י.

ולהוסיף, שכן הוא גם בנוגע ללימוד המשנה וגמרא, שצריכים ללמוד, לכל לראש, ע"ד הפשט – עם פרש"י. ואדרבה – בלימוד משנה וגמרא נוגע הפשט עוד יותר, כי בתורה שבכתב אפשר לצאת ידי חובת הלימוד אפילו אם לא ידע מאי קאמר, משא"כ בלימוד המשנה וגמרא שמוכרח להיות בהבנה והשגה, באופן שמבינים את מה שאומרים⁷⁸.

טז. מפרש"י זה ישנה ג"כ הוראה בעבודה בפועל ממש, ובלשון הרגיל – "החי יתן אל לבו"⁷⁹.

מכיון שהקב"ה הראה למשה רבינו את "כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים", מובן, שבזה נכללים ("גייט אריין און זיינען נכלל") כל מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, כולל גם – מה שחוגגים היום את שמחת בית השואבה (לאחר שישנו כבר "רובו ככולו" של ימי הסוכות, כנ"ל) – בשמחה גדולה.

ועי"ז (מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות) – יכולים להביא את הגאולה האמיתית והשלימה⁸⁰, שאז "יחיו המתים".

וכאן רואים את המעלה והגדולה שכל יהודי אוצר בתוכו – שהוא יכול לפעול את הענין ד"יחיו המתים"!

ובנוגע לענינו – בענין שהזמן גרמא – הכוונה שכל אחד מישראל יכול "להחיות" את השני בשמחה דשמחת בית השואבה.

ועד שעיי"ז פועל את הענין ד"יחיו המתים" כפשוטו, דלא זו בלבד שהוא עצמו נמצא במעמד ומצב ד"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"⁸¹, אלא מכיון שהוא קשור עם "אלקיכם חיים", שהוא "מחי' חיים"⁸², יש לו כח לפעול את ענין ה"חיות" כפשוטו אצל אחרים.

ואע"פ שהוא יכול לטעון: כיצד יכול הוא, משהו הנמצא בדורנו זה, והנמצא (בפשטות) במעמד ומצב ירוד יותר מהדורות שלפני זה ("אכשור דרא" בתמי⁸³) – להחיות את אלו שהם נעלים ממנו בהרבה?!

– הנה המענה לזה הוא, דלאו דוקא שאדם הנמצא בדור אחר הוא נעלה ממנו, כי כל חילוקי הדרגות הם רק בנוגע לגילוי והעלם כו', משא"כ כאשר מדובר אודות המציאות האמיתית של יהודי – הרי כל יהודי הוא דבר אחד עם הקב"ה, וכמ"ש הרמב"ם "וכל

(78) ה' ת"ת לאדה"ז ס"ב. וש"נ.

(79) קהלת ז, ב.

(80) ראה תניא רפ"ז.

(81) ואתחנן ד, ד. וראה אדר"נ ספ"ד.

(82) יומא עא, א.

(83) יבמות לט, ב ובפרש"י.

לארץ ישראל; מכיון שהוא הי' "רועה נאמן", בודאי לא הי' משה מסתפק בכך שהוא (לבדו) נכנס לארץ ישראל.

ועפ"ז מובן, שכשם שזה הי' בנוגע לכניסה לארץ (שבהיותו "רועה נאמן" הי' משה דואג לבני דורו, והי' עובד להכניסם לארץ ישראל), כן הוא גם בנוגע לראיית הארץ (שאת זה נתן לו הקב"ה במקום הכניסה), שמשה רבינו דאג ג"כ על בני דורו,

כי בזה שהקב"ה הראה את ארץ ישראל למשה, קיים עכ"פ "מעין" בקשת משה להיכנס לארץ ישראל. וכשם שבנוגע להכניסה לארץ לא הי' משה מרוצה מכך שהי' נכנס בעצמו לארץ ישראל, כן הוא גם בנוגע לראיית הארץ: בראיית הארץ לבד – לא הי' משה מרוצה, כי להיותו "רועה נאמן" הדואג על בני דורו (שלא זו בלבד שלא נכנסו לארץ, אלא אפילו לא זכו לראותה), עדיין לא ראה מה הי' עם בני דורו לעתיד.

ולכן הי' צריך הקב"ה להראות לו (לא רק את ארץ ישראל כפי שהיא היום, אלא) איך שארץ ישראל תהי' לעתיד, ואכן – דוקא "עד שיחיו המתים", שאז כל אנשי דורו יכנסו לארץ ישראל ביחד עמו. ודוקא ראיית ארץ ישראל כפי שתהי' גם לעתיד (ולא רק הארץ הגשמית כפי שהיא עכשיו) הרגיעה את משה רבינו, ה"רועה נאמן".

ולכן מפרש רש"י, ע"פ "פשוטו של מקרא", שפירוש הפשוט (ב"עד הים האחרון", ושאר הפסוקים) כולל (גם) כל המאורעות דלעתיד.

ויש להאריך בזה.

טו. ובאם זקוקים להסבר טוב יותר, אפשר ללכת ולשאול אצל "בן חמש למקרא", והוא יוכל להסביר זאת גם ליהודי עם זקן לבן, הלומד ג"כ מקרא ע"ד הפשט, אבל – הוא לא לומד באופן שנשאר בלימוד הפשט ממש (הי' לא תהי'...), שהרי אין זה מספיק עבורו, אלא הוא מוכרח ללמוד ע"ד הרמז, דרוש וסוד...

ובפרט באם הוא גם "חב"דניק" – שאז הוא מחפש איפה הוא יכול למצוא ביאור לזה בדרושי חסידות על כתובים אלו (או בדרושים שבהם נזכרו ונתבארו כתובים אלו), כי לימוד המקרא ע"ד הפשט אינו מספק – לדעתו – את החכמה, בינה ודעת שלו, ועד ל"יתפרנסון מיניו"⁷⁵...

ולכן, בכדי לקבל תוספת ביאור בפרש"י זה, צריכים ללכת דוקא לילד, "בן חמש שנים למקרא", ולשאול אצלו את הביאור ע"ד הפשט.

[ולהעיר, שלימוד מקרא ע"ד הפשט – כולל ע"י לימוד מקרא יחד עם פרש"י – נוגע ג"כ, וזהו הכנה – לגאולה העתידה, כי ע"י הלימוד עכשיו, נעשים ראויים לקבל את הלימוד ד"תורה חדשה"⁷⁶ דלעתיד לבוא, וכמאחז"ל⁷⁷ "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו

75) תקו"ז ת"ו בסופו (כג, סע"ב ואילך). וראה מק"מ
76) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"א, ג.
77) פסחים ג, א. וש"נ.

להיות "משאו ומתנו באמונה"⁵⁹, ועד שהשאלה הראשונה ששואלים את האדם אחרי ק"כ שנה היא "נשאת ונתת באמונה"⁶⁰ – מובן שהי' להם סייעתא דשמיא וכחות מיוחדים בכדי להצליח בעבודתם) – כי לא יתכן שכל אחד מהם "יתפוס" בעצמו ("זאל זיך אליין כאפן") את אותו הפירוש המכוון ל"פשוטו של מקרא".

ומוכרחים לומר שהמלמדים התדברו יחדיו, והסכימו על פירוש שהוא ע"פ "פשוטו של מקרא", ואח"כ למדו כך עם התלמידים, אלא שהפירוש לא נתפשט ונתקבל ברוב תפוצות ישראל כמו פירוש רש"י.

אבל עדיין צריך להבין: מדוע לא מצינו שפירוש זה ייכתב איפה שהוא ("ערגעץ וואר") בקונטרס וכיו"ב? שהרי מובן שהם לא סמכו על הזכרון שלהם, אלא הם כתבו זאת (כמו פירוש רש"י, שנכתב – תחילה ב"קונטרס", ואח"כ זה נתפשט, ונתפשט עוד יותר, עד הלוך ונתפשט וכו'), ומדוע לא מצאנו את מה שהם כתבו?

ועיקר ה"קלאץ קשיא" הוא – שאף אחד לא מתעכב על זה (כמו על פלאים אחרים)! ופשוט, שעיקר הכוונה בזה אינו כדי שיישארו בקושיא ויעזבו ("און אוועקגיין") מתוך קושיא, אלא שיעיינו ויחפשו ביאור על זה.

יב. בנוגע לפירוש רש"י דידן בשיעור חומש היומי, משיעי עד סוף הפרשה:

עה"פ⁶¹ ("ויראהו ה' את כל הארץ גו') עד הים האחרון", מפרש רש"י: "ארץ המערב בשלותה ובחורבנה". והיינו, שרש"י מפרש את תיבת "הים" כפשוטו – מלשון מערב, שהקב"ה הראה למשה רבינו את צדה המערבי של ארץ ישראל.

ואח"כ מוסיף רש"י: "דבר אחר אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון, הראהו הקב"ה כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים".

וצריך להבין:

"אל תקרי כו' אלא כו'" פירושו ששוללים את הפירוש הפשוט בפסוק, ומכניסים מילה או אות אחרת, שמשנה את הפשט של הפסוק⁶². ואינו מובן: אחרי שרש"י מפרש פירוש שהוא ע"פ "פשוטו של מקרא" – מדוע עליו להביא פירוש שני, המחליף את הפירוש הפשוט בפסוק, ובפרט שכבר פירש שהוא ע"פ "פשוטו של מקרא"!

לכאורה הי' אפשר לתרץ, שמצינו כמה פעמים בפרש"י שהוא מביא את הענין דקרי וכתוב וחסר ויתיר וכו', כי ב"פשוטו של מקרא" יתכן לפעמים חילוק בין קרי לכתוב. וכך הי' אפשר לומר גם כאן, דזה שרש"י מביא את הפירוש השני אודות "היום האחרון"

59) ראה יומא פו, א. רמב"ם הל' דעות פ"ה הי"ג.

60) שבת לא, סע"א.
61) לד, ב.
62) ראה גם כללי רש"י (קה"ת, תנש"א) ע' 149. וש"נ.

הוא ע"ד חסר ויתיר, כי החילוק בין "ים האחרון" ו"יום האחרון" הוא רק חילוק של אות אחת, אות ו', ורש"י מפרש שתיבת "ים" היא חסר ו'⁶².

אבל מובן, דזה (שלפעמים מביא רש"י את הענין דחסר ויתיר) הוא רק כאשר ישנו הכרח ב"פשוטו של מקרא" לומר כן⁶². ובנדון דידן – מהו ההכרח של רש"י לפרש כאן "אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון", ועי"ז לשנות את הפירוש הפשוט בפסוק (ובפרט שגם הקרי הוא "הים האחרון" ולא "היום האחרון")?

יג. ויובן זה בהקדים ענין נוסף הדורש ביאור בכללות הענין:

זה שהקב"ה הראה למשה רבינו "את כל הארץ"⁶³, כל ארץ ישראל, הי' אחרי שמשה ביקש מהקב"ה "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן"⁶⁴, ומשה אמר שהקב"ה "לא שמע אלי"⁶⁵, ושהקב"ה אמר לו "עלה ראש הפסגה ושא עיניך . . . וראה בעיניך כי לא תעבור את הירדן הזה"⁶⁶, "אני⁶⁷ מראה לך את כולה שנאמר⁶³ ויראהו ה' את כל הארץ". שעפ"ז מובן מה שהקב"ה הראה למשה את כל ארץ ישראל, עם כל הפרטים – ארץ גלעד, דן, נפתלי, אפרים ומנשה וכו', כי מכיון שהוא לא הי' יכול להיכנס לארץ ישראל, הקב"ה הראה לו עכ"פ את ארץ ישראל.

ואם משה רבינו ביקש להיכנס לארץ ישראל, והקב"ה לא הרשה לו, אלא במקום זה רק הראה לו את ארץ ישראל – איזה מקום יש כאן למה שמפרש רש"י "הראהו הקב"ה כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים" – הרי משה לא ביקש לחיות כל משך השנים עד תחיית המתים, אלא רק ביקש להיכנס לארץ ישראל היום (ובמקום זה הי' הקב"ה צריך להראות לו כיצד ארץ ישראל היא היום): לשם מה הראה לו הקב"ה את כל ה"מאורעות", ועוד – "עד שיחיו המתים"?

ושאלה זו אינה רק על הפירוש השני של רש"י ("הראהו הקב"ה כל המאורעות כו"), אלא גם על פירושו הראשון "ארץ המערב בשלותה ובחורבנה": לשם מה הי' צריך הקב"ה להראות למשה רבינו את "ארץ המערב בשלותה ובחורבנה" – הרי הוא רצה להיכנס לארץ ישראל היום!

ויתירה מזו: שאלה זו אינה רק על פרש"י דידן, אלא גם על פרש"י דכל הענין:

בפסוקים אלו כתיב: "ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן"⁶³, ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון⁶¹. ועל זה מפרש רש"י: "את כל הארץ – הראהו את כל ארץ ישראל בשלותה והמציקין העתידיים להיות כו", "עד דן – הראהו בני דן עובדי עבודה זרה", "ואת כל נפתלי – הראהו ארצו בשלותה

66 שם, כו.
67 פרש"י עה"פ.

63 ברכה שם, א.
64 ואתחנן ג, כה.
65 שם, כו.

ובחורבנה כו", "ואת ארץ אפרים ומנשה – הראהו ארצם בשלותה ובחורבנה כו", "ואת כל ארץ יהודה – בשלותה ובחורבנה כו", עד בפרש"י דידן – "עד הים האחרון – ארץ המערב בשלותה ובחורבנה". וכך מפרש גם בפסוק שלאחרי זה – שהקב"ה הראה למשה רבינו כמה מהענינים שיתרחשו בעתיד.

וכאן נשאלת אותה השאלה: ע"פ "פשוטו של מקרא", לשם מה הי' צריך הקב"ה להראות לו את ארץ ישראל עם כל הענינים שיתרחשו בה ריבוי שנים לאחרי זה!?

אפילו באם משה רבינו הי' נכנס לארץ ישראל, לא הי' יכול לראות מיד את בית המקדש (כפרש"י⁶⁸ "ואת הככר, הראהו שלמה יוצק כלי בית המקדש"), כי בנין בית המקדש הי' רק כעבור ארבע מאות וארבעים שנה ("בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים"⁶⁹), ועאכו"כ בנין בית המקדש השני, ועאכו"כ החורבן.

וא"כ, מדוע הי' צריך הקב"ה להראות לו כל ענינים אלו – כאשר הוא רק רצה לראות את ארץ ישראל (מכיון שהוא לא הי' יכול להיכנס לשם) כפי שהיא עכשיו!?

[ובפרט שרש"י אינו מסתפק בכתיבת "בשלותה ובחורבנה" וכיו"ב פעם אחת, אלא חוזר על זה כמה פעמים (בכל פרט ופרט), שזה מדגיש עוד יותר את הקושיא].

והביאור צריך להיות מובן ל"בן חמש למקרא" (כמדובר כמה פעמים, שאבן הבוחן שהביאור הוא אמיתי ע"פ "פשוטו של מקרא" הוא אם הביאור יתקבל בפשטות אצל בן חמש, שלא יקבל אלא ביאור השייך ל"פשוטו של מקרא").

יד. והביאור בזה:

ה"בן חמש למקרא" מבין בפשטות, דמכיון שמשה רבינו הי' "רועה נאמן"⁷⁰, הנה הטעם שביקש להיכנס לארץ ישראל (ועד שביקש תקט"ו פעמים בגימטריא "ואתחנן"), הוא לא רק בקשה לטובתו האישית, שהוא יוכל להיכנס לשם ולראות את ארץ ישראל ו"לאכול מפרי" ולשבוע מטובה⁷² וכו' וכו' (עם כל הענינים הטובים שיש שם), אלא – ובעיקר – שרצה להכניס לשם את כל דורו.

מכיון שאנשי דורו (דור המדבר) היו ביחד עמו במשך כל השנים, וקיבלו את התורה ביחד עמו, ועברו עמו את כל הנסיונות (כמ"ש⁷³ "וינסו אותי זה עשר פעמים"), עד שהם גם ראו את "כל האותות והמופתים" . . . לעיני כל ישראל⁷⁴ "ש"לעיני כל ישראל" פירושו, לכל לראש בפשטות – כל הדור שלו (נוסף על הפירוש הפנימי שזה קאי על כל ישראל בכל הדורות) – אי אפשר לומר שהוא הי' משאירם במדבר, ולא הי' מכניסם לארץ ישראל, אלא בודאי הי' עושה כל התלוי בו, ולא הי' נח, והי' מצליח להכניס את כל דורו

ואתחנן (ג, כג).
72 ראה סוטה יד, א.
73 שלח יד, כב.
74 ס"פ ברכה (שם, יב).

68 ברכה שם, ג.
69 מלכים"א ו, א.
70 ראה שמו"ר פ"ב, ב. זח"ב, כ, ב ואילך.
71 דב"ר פ"א, י. הובא ברעת זקנים מבעה"ת ר"פ